

Oppivelvollisuuden laajentaminen – avoin kysely peruskoulun ja toisen asteen opiskelijoille

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:21

Kiira Sarasjärvi ja Virve Murto

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:21

Oppivelvollisuuden laajentaminen – avoin kysely peruskoulun ja toisen asteen opiskelijoille

Kiira Sarasjärvi ja Virve Murto, Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus sr

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN: 978-952-263-863-2 (PDF)

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2020

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	29.5.2020	
Tekijät	Kiira Sarasjärvi ja Virve Murto, Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus sr		
Julkaisun nimi	Oppivelvollisuuden laajentaminen – avoin kysely peruskoulun ja toisen asteen opiskelijoille		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:21		
Diaarinumero		Teema	koulutus
ISBN PDF	978-952-263-863-2	ISSN PDF	1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-863-2		
Sivumäärä	43	Kieli	suomi
Asiasanat	kyselytutkimus, nuoret, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, koulutus, oppivelvollisuus, peruskoulu		
Tiivistelmä	<p>Oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyen tehtiin kysely nuorille. Kyselyssä haluttiin selvittää peruskoulun, lukion ja ammattioppilaitoksen oppilaiden ja opiskelijoiden ajatuksia, mielipiteitä ja kysymyksiä koskien oppivelvollisuuden pidentämistä.</p> <p>Kysely oli vastattavissa nuortenideat.fi -sivustolla 16.3.–20.4.2020 välisenä aikana. Kyselyyn vastasi kaikkiaan lähes 5500 henkilöä. Heistä tutkimusaineistoon voitiin sisällyttää yli 5300 henkilöä.</p> <p>Kyselyn suunnittelusta ja aineiston keräämisestä vastasi opetus- ja kulttuuriministeriön viestintäyksikkö. Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus toteutti aineiston analyysin ja tulosten raportoinnin.</p>		
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	29.5.2020
Författare	Kiira Sarasjärvi och Virve Murto, Forskningsstiftelsen för studier och utbildning Otus sr	
Publikationens titel	Utvidgning av läroplikten – öppen enkät till studerande i grundskolan och på andra stadiet	
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2020:21	
Diarienummer		Tema utbildning
ISBN PDF	978-952-263-863-2	ISSN PDF 1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-863-2	
Sidantal	43	Språk finska
Nyckelord	enkät, unga, gymnasieutbildning, yrkesutbildning, utbildning, läroplikt, grundskola	
Referat	<p>I anslutning till beredningen av en utvidgning av läroplikten riktades en enkät till unga. Med enkäten ville man undersöka vilka tankar, åsikter och frågor elever och studerande i grundskolan, gymnasiet och yrkesläroanstalter har när det gäller en förlängning av läroplikten.</p> <p>Enkäten kunde besvaras på webbplatsen nuortenideat.fi under perioden 16.3–20.4.2020. Totalt uppemot 5 500 personer svarade på enkäten. Av dessa kunde mer än 5 300 personer tas med i forskningsmaterialet.</p> <p>Kommunikationsenheten vid undervisnings- och kulturministeriet planerade enkäten och samlade in materialet. Forskningsstiftelsen för studier och utbildning Otus analyserade materialet och sammanställde en rapport om resultaten.</p>	
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi	

Description sheet

Published by	Ministry of Education and Culture	29 May 2020	
Authors	Kiira Sarasjärvi and Virve Murto, Research Foundation for Studies and Education Otus sr		
Title of publication	Extending compulsory education – an open survey for students in primary, lower secondary and upper secondary education		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2020:21		
Register number		Subject	Education
ISBN PDF	978-952-263-863-2	ISSN (PDF)	1799-0351
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-863-2		
Pages	43	Language	Finnish
Keywords	survey, young people, general upper secondary education, vocational education and training, education, compulsory education, comprehensive school		
Abstract	<p>Young people were asked to respond to a survey about the plans to extend compulsory education in Finland. The survey sought to explore the ideas, opinions and questions that pupils and students at comprehensive schools, general upper secondary schools and vocational education and training institutions have concerning the extension of compulsory education.</p> <p>The survey was available on the nuortenideat.fi website between 16 March and 20 April 2020. Nearly 5,500 people responded to the survey. Of them, over 5,300 people met the survey criteria and were included in the research data.</p> <p>The Ministry of Education and Culture's Communications Unit was responsible for planning the survey and collecting the data. Otus, the Research Foundation for Studies and Education, then analysed the data and reported the results.</p>		
Publisher	Ministry of Education and Culture, Finland		
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Sisältö

1	Kyselyn toteutus	4
2	Peruskoulun jälkeiset opinnot	7
2.1	Lukio suosituin vaihtoehto peruskoulun jälkeen	7
2.2	Enemmistölle päätös peruskoulun jälkeisestä opiskelupaikasta oli helppo.....	9
2.3	Useimmiten päätös oppilaitoksesta tehdään itse	11
3	Ohjaus ja neuvonta toiselle asteelle hakeuduttaessa	13
4	Opintojen keskeyttäminen	16
4.1	Opintojen keskeyttämisen syyt.....	16
4.2	Tuen ja avun tarve.....	18
5	Oppivelvollisuuden laajentaminen	22
6	Yhteenvedoa ja pohdintaa tuloksista	30
	Lähteet	35
	Liitteet	36
	Liite 1 Kyselylomake.....	36

LUKIJALLE

Tämä raportti kertoo nuorille suunnatun oppivelvollisuuden laajentamista koskevan verkkokyselyn tuloksista.

Ehdotuksessa uudeksi laiksi esitetään oppivelvollisuuden pidentämistä nykyisestä 16 vuodesta 18 vuoteen. Samalla toisen asteen koulutuksesta haluttaisiin tehdä maksutonta kaikille oppivelvollisille. Maksuttomuus kattaisi opiskelun aikana tarvittavat oppimateriaalit ja välineet. Uutta lakia olisi tarkoitus soveltaa ensimmäistä kertaa heihin, joiden oppivelvollisuus nykyisen lain mukaan päättyy vuonna 2021. Käytännössä lakiuudistus koskisi näin ensimmäistä kertaa oppilaita, jotka päättävät peruskoulunsa keväällä 2021.

Lakiuudistusta varten tehtiin kysely nuorille. Kyselyssä haluttiin selvittää peruskoulun, lukion ja ammattioppilaitoksen oppilaiden ja opiskelijoiden ajatuksia, mielipiteitä ja kysymyksiä koskien oppivelvollisuuden pidentämistä. Kysely oli vastattavissa nuortenideat.fi -sivustolla 16.3.–20.4.2020 välisenä aikana. Kyselyyn vastasi kaikkiaan lähes 5500 henkilöä. Heistä tutkimusaineistoon voitiin sisällyttää yli 5300 henkilöä. Kyselyn suunnittelusta ja aineiston keräämisestä vastasi opetus- ja kulttuuriministeriön viestintäyksikkö.

Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otuksen tutkijoina toteutimme tilauksesta aineiston analyysin ja tulosten raportoinnin. Tämän raportin lisäksi tuloksista on kerrottu powerpoint-esityksen muodossa. Tämä esitys toimitettiin opetus- ja kulttuuriministeriön viestintäyksikköön ennen tätä raporttia.

Kiira Sarasjärvi & Virve Murto
Toukokuu 2020

1 Kyselyn toteutus

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) laatima verkkokysely käsitteli oppilaiden ja opiskelijoiden peruskoulun jälkeisiä opintoja, ohjausta ja neuvontaa toiselle asteelle ha-keuduttaessa, opintojen keskeyttämistä sekä oppivelvollisuuden laajentamista. Tässä luvussa kerromme lyhyesti aineistonkeruusta ja aineiston käsittelystä.

Aineistonkeruu

Kyselyaineisto kerättiin OKM:n toimesta avoimella verkkokyselylomakkeella nuortenideat -sivulla (<https://www.nuortenideat.fi/fi/ideat/2315/>). Kyselylomake oli auki kevättalvella 2020 (16.3.–20.4.2020). Kyselyyn vastasi kaiken kaikkiaan 5444 oppilas-ta ja opiskelijaa peruskoulujen 1-9 luokilta, lukioista ja ammattioppilaitoksista.

Kyselylomakkeella oli yhteensä 11 kysymystä, joista yhdeksän oli monivalintakysymys-tä ja kaksi avointa kysymystä (ks. liite 1). Monivalintakysymyksissä henkilö pystyi valitsemaan niin monta vastausvaihtoehtoa kuin tahtoi, mikä vaikutti aineiston ana-lysointimahdollisuuksiin.

Kyselyyn pystyi vastaamaan täysin anonymisti, koska siinä ei kerätty suoria henkilö-tietoja, kuten esimerkiksi sähköpostia ja taustakysymyksiä oli vain yksi. Kyselyssä kysyttiin vastaajan oppilaitosta (peruskoulu 1-6, peruskoulu 7-9, lukio, ammattiopilai-tos), mutta ei esimerkiksi sukupuolta tai ikää. Avovastauksien analyysistä ilmeni, että kyselyyn oli vastannut myös muutama ei ehkä kohderyhmään kuuluvaksi ajateltu hen-kilö: eräs vastaaja kertoi olevansa 33-vuotias toisen asteen opiskelija.

Aineistonkeruumenetelmästä sekä vain yhdestä taustatietokysymyksestä johtuen aineiston edustavuutta ei voitu arvioida katonanalyysiä tekemällä, eikä tulokset ole yleistettävissä perusjoukkoon populaatiotasolla. Kyseessä ei siis ole tieteellinen tutki-mus, vaan laajan vastaajajoukon kerännyt mielipidekysely. Tämä on tärkeä huomioida kyselyn tuloksien tulkitsemisessa.

Aineiston esikäsittely

Ennen varsinaisten analyysien suorittamista aineistoa esikäsiteltiin vastaajamäärän osalta, koska kaikki kysymykset olivat monivalintakysymyksiä. Näin vastaaja oli voinut valita useamman kuin yhden vastausvaihtoehdoista, mikä tuotti ongelmia erityisesti ainoan taustakysymyksen - nykyisen oppilaitoksen - osalta.

Kyselyn ensimmäisessä oppilaitosta koskevassa kysymyksessä vastausvaihtoehdot olivat: 1 = peruskoulu, luokat 1-6, 2 = peruskoulu, luokat 7-9, 3 = lukio sekä 4 = ammattioppilaitos. Vastauksia tähän oppilaitoskysymykseen tuli yhteensä 5461 kappaletta, mikä tarkoitti sitä, että osa vastaajista oli valinnut useamman kuin yhden vaihtoehdon. Taulukosta 1 näkyy, miten vastausten määrät jakautuivat vastaajien kesken. Esimerkiksi 53 vastaajaa (1 %) oli jättänyt vastaamatta kokonaan kysymykseen ja kaikkiaan 69 (1,2 %) oli valinnut useamman kuin yhden oppilaitoksen. Heistä, jotka olivat valinneet useamman vaihtoehdon, suurin osa ilmoitti olevan toisen asteen opiskelijoita (Taulukko 1).

Taulukko 1 "Mitä koulua käyt tällä hetkellä?" -kysymyksen vastausmäärien jakautuvuus

Oppilaitos valintojen määrä	N	%
0 oppilaitosta	53	1
1 oppilaitoksen	5 322	97,8
2 oppilaitosta: peruskoulun luokat 1-6 ja luokat 7-9	1	< 0,1
2 oppilaitosta: lukio & ammatillinen oppilaitos	67	1,2
3 oppilaitosta	1	< 0,1
Yhteensä	5 444	100

Aineiston esikäsittelyn yhteydessä kaikki ne vastaajat, jotka olivat jättäneet vastaamatta tai vastanneet useamman kuin yhden oppilaitoksen poistettiin aineistosta. Tämän poistamisen jälkeen kokonaisvastaajamäärä oli 5322 oppilasta ja opiskelijaa. Tätä pienempää aineistoa käytettiin kaikissa Otuksen tekemissä analyyseissä. Alkuperäisen ja analyyseissä käytetyn aineistojen vastausjakaumat on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2 "Mitä koulua käyt tällä hetkellä?" -kysymyksen vastaajien jakaumat alkuperäisessä ja käytetyssä aineistoissa

Oppilaitos	Alkuperäinen % (N)	Käytetty aineisto % (N)
Peruskoulu, luokat 1-6	1,5 (n = 79)	1,4 (n = 77)
Peruskoulu, luokat 7-9	66,1 (n = 3 596)	67,5 (n = 3 594)
Lukio	25,3 (n = 1 378)	24,6 (n = 1 310)
Ammattioppilaitos	7,5 (n = 408)	6,4 (n = 341)
Yhteensä	100 (n = 5461)	100 (n = 5 322)

Aineiston vastausmäärän pieneneminen vaikutti myös analysoitavien avovastausten lukumäärään. Kaikkiaan aineistoista poistettiin 122 vastaajaa ja heidän myötä analyysi-

sin ulkopuolelle jäi yhteensä 33 avovastausta. Tuen ja avun tarpeeseen liittyvästä kysymyksestä analyysin ulkopuolelle jäi 22 avovastausta ja kyselyn lopun ”Kysy mitä vaan oppivelvollisuuden laajentamisesta” -kysymyksestä jäi pois 11 vastausta. Taulukossa 3 on esitetty poistetut vastaajat poistoperusteen mukaan.

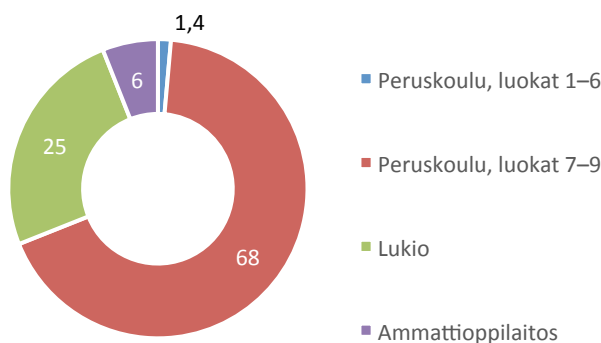
Taulukko 3 Poistettujen avovastausten lukumäärä (N) kysymyksen ja poiston perusteen mukaan

Kysymys	Oppilaitos tyhjä	Lukio jja ammatilinen oppilaitos	Peruskoulun luokat 1 -6 ja 7 - 9 sekä lukio	Yhteensä
Kysymys 7 ”Millaista apua olisit halunnut?”	10	11	1	22
Kysymys 11 ”Kysy mitä tahansa oppivelvollisuuden laajentamisesta	4	6	1	11

Käytetyn aineiston taustatiedot

Reilusti yli puolet (69 %) kyselyyn vastanneista 5322 oppilaasta ja opiskelijasta ilmoitti suorittavansa vielä peruskoulua. Peruskoulun 1-6 luokkalaisia oli 1 prosentti kyselyyn vastanneista, ja kaksi kolmasosaa (68 %) vastanneista ilmoitti suorittavansa peruskoulun 7 - 9 luokkia. Neljännes (25 %) ilmoitti käyvänsä lukiota ja 6 prosenttia ammattioppilaitosta. Kuviossa 1 on esitetty vastaajien jakautuminen oppilaitoksen mukaan.

Mitä koulua käyt tällä hetkellä? (%)

Vastaajajoukon osalta voidaan todeta, että kyselyyn vastasi selvästi useammin lukiolaiset kuin ammattioppilaitosten opiskelijat. Lukiolaisten osuus oli kaikkiaan 79 % toisen asteen opiskelijoista.

Kuvio 1 Vastaajat oppilaitoksen mukaan (N = 5 322)

2 Peruskoulun jälkeiset opinnot

Kyselyyn vastanneilta tiedusteltiin nykyisen oppilaitoksen jälkeen sitä, mihin he ovat suunnitelleet jatkavansa tai mihin he jatkoivat peruskoulun jälkeen. Lisäksi oltiin kiinnostuneita päätöksenteosta. Vastaajilta kysyttiin koetaanko tai koettiin päätös helpoksi vai vaikeaksi, sekä kuka teki päätöksen peruskoulun jälkeisestä jatko-opiskelupaikasta.

2.1 Lukio suosituin vaihtoehto peruskoulun jälkeen

Ensimmäiseksi kysyttiin oppilaiden sekä opiskelijoiden suunnitelmista peruskoulun jälkeen. Kysymykseen asetelussa pyydettiin peruskoulun oppilaita kertomaan, mihin he suunnittelevat jatkavansa, kun taas toisen asteen opiskelijoita pyydettiin kertomaan, minne he jatkoivat opintojaan peruskoulun jälkeen. Vastaajan oli mahdollista valita useampi vaihtoehto ja vastauksia tuli kaiken kaikkiaan 5 669 kappaletta. 94 prosenttia vastanneista oli valinnut vain yhden vaihtoehdon, lähes 6 prosenttia oli valinnut kaksi vaihtoehtoa ja 20 vastaajaa vähintään kolme vaihtoehtoa. Vastaus oli pakollinen kaikille, joten kukaan ei jättänyt vastaamatta. Opiskelupaikan mukaan tarkasteluna yli 90 prosenttia oppilaista ja opiskelijoista oli valinnut vain yhden vastausvaihtoehdon (peruskoulu 1–6: 95 %, peruskoulu 7–9: 93 %, lukio: 97 % ja ammattioppilaitos 91 %). Lopuilla vastaajilla oli vähintään kaksi vastausvaihtoehtoa.

Kaikista kyselyyn vastanneista (N = 5 322) lähes kolme neljästä (73 %) ilmoitti suunnittelevansa jatkavansa tai jakaneensa lukioon peruskoulun jälkeen. Ammatilliseen oppilaitokseen suunnitteli jatkavansa tai oli jatkanut noin neljännes (24 %) vastanneista. 10-luokalle tai valmennettavaan koulutukseen oli suuntaamassa tai suunnannut 2 prosenttia vastanneista ja 1 prosenttia ilmoitti, ettei aio jatkaa (tai ollut jatkanut) opiskelua oppivelvollisuuden päätyttyä. 7 prosenttia puolestaan valitsi vaihtoehdon ”*Oppivelvollisuuden laajentaminen ei koske minua*”. Koska kysymys oli monivalinta ja kuitenkin selvällä enemmistöllä oli vain yksi vastausvaihtoehto, raportissa keskityttiin analysoimaan heidän valintojaan tarkemmin.

Tarkasteltaessa vain yhden vastausvaihtoehdon valinnoita nähdään kuviosta 2, että peruskoulun jälkeen selvästi suurin osa (73 %) vastaajista on joko jatkanut tai aikeissa jatkaa lukioon ja viidennes (20 %) ammatilliseen oppilaitokseen. 2 prosenttia vastanneista jatkoi tai on aikeissa jatkaa 10-luokalle tai valmentavaan koulutukseen (1 %) tai ilmoitti ettei ole jatkanut tai aikeissa jatkaa opintojaan peruskoulun päättymisen jälkeen (1 %). Vastanneista 5 prosenttia taas ilmoitti, ettei oppivelvollisuuden laajentaminen koske heitä.

Kuvio 2 Suunniteltu tai valittu oppilaitos peruskoulun jälkeen (N = 4 997)

Lukion suurta osuutta selittää osin vastaajajoukko, joka oli toisen asteen opiskelijoiden osalta lukiolaisiin painottunut. Kysymys ei myös erotellut jo tehtyä valintaa ja valintaa tulevaisuudessa, joten seuraavaksi tarkastellaan vastauksia vastaajien nykyisen oppilaitoksen mukaan. Nämä tulokset on koottu yhteen taulukkoon 4, joka löytyy seuraavalta sivulta.

Peruskoulun oppilaista, niin 1–6 kuin 7–9 -luokkalaisista, noin 75 prosenttia ilmoitti suunnittelevansa jatkavansa lukioon peruskoulun päätyttyä. Ammatilliseen oppilaitokseen jatkavien osuus oli peruskoulun 1-6 luokan oppilailla sekä 7-9 luokkalaisilla alle neljännes. Valmentavalle kurssille tai 10-luokalle oli suuntautumassa noin prosentti niin ala- kuin yläkoululaisista. Peruskoulun 1-6 luokkalaisista jokainen ilmoitti jatkavansa opiskelua peruskoulun jälkeen. 7-9 luokkalaisista taas alle prosentti eli noin 10 vastaajaa ilmoitti, ettei aio jatkaa opintojaan peruskoulun päätyttyä. "Ei koske minua" vastanneita oli peruskoulun 1-6 luokilta 3 prosenttia ja 7-9 luokilta alle prosentti vastaajista. (Taulukko 4.)

Toisen asteen opiskelijoiden kohdalla kysymyksestä kävi ilmi jo tehdyt valinnat sekä osin myös ajatukset tulevista opinnoista. Kyselyyn vastanneista lukiolaisista 81 prosenttia ilmoitti, että oli jatkanut opintojaan lukioon suoraan peruskoulusta. Ammattioppilaitoksesta lukioon oli taas siirtynyt 3 prosenttia opiskelijoista ja vajaa prosentti lukio-

laista oli käynyt 10-luokan tai valmentavan koulutuksen. Lukiolaisista 15 prosenttia ilmoitti, ettei oppivelvollisuuden laajentaminen koskenut heitä ja vajaa prosentti oli valinnut vaihtoehdon ”En jatka opiskelua”. (Taulukko 4.)

Ammattioppilaitosten opiskelijoista yli puolet (56 %) ilmoitti jatkaneensa opintoja nykyisessä oppilaitoksessa suoraan peruskoulun jälkeen. Noin joka kymmenes (7 %) ilmoitti, että he olivat peruskoulun jälkeen menneet ensiksi lukioon, jonka jälkeen ilmeisimmin vaihtaneet ammattioppilaitokseen. 4 prosenttia ammatillisen toisen asteen opiskelijoista ilmoitti tullessaan ammattioppilaitokseen 10-luokalta tai valmentavasta koulutuksesta. Noin joka kymmenes (9 %) ammattioppilaitoksen opiskelijoista oli vastannut, ettei aio jatkaa opiskeluaan ja reilu viidennes (24 %) ei ajatellut oppivelvollisuuden laajentamisen koskevan heitä. (Taulukko 4.)

Tulosten perusteella näyttää siltä, että lukiosta siirrytään ammattioppilaitoksiin (7 %) useammin kuin ammattioppilaitoksista lukioihin (3 %). Samoin 10-luokalta tai valmentavasta koulutuksesta hakeudutaan useammin ammattioppilaitoksiin (4 %) kuin lukioihin (0,5%). (Taulukko 4.)

Taulukko 4 Oppilaitos, johon jatkamassa tai jatkanut nykyisen oppilaitoksen mukaan heillä, jotka olivat valinneet vain yhden vastausvaihtoehdon (N = 4 997) (%)

Peruskoulun jälkeinen valinta	Nykyinen oppilaitos			
	Peruskoulu 1-6	Peruskoulu 7-9	Lukio	Ammattioppilaitos
Lukio	74	75	81	7
Ammattioppilaitos	22	24	3	56
10-luokka tai valmentava kurssi	1	0,5	0,5	4
En jatka opiskelua	0	0,4	0,5	9
Oppivelvollisuuden laajentaminen ei koske minua	3	0,2	15	24
Yhteensä % (n)	100 (n = 73)	100 (n = 3 341)	100 (n = 1 273)	100 (n = 310)

2.2 Enemmistölle päätös peruskoulun jälkeisestä opiskelupaikasta oli helppo

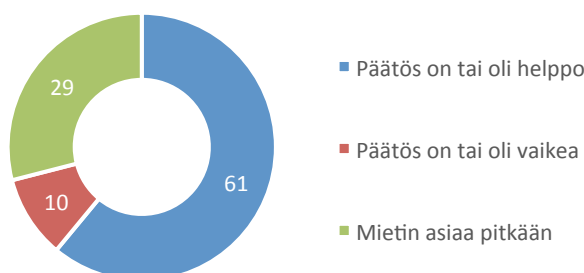
Kyselyyn vastanneilta oppilailta ja opiskelijoilta kysyttiin, pitivätkö he peruskoulun jälkeisen opiskelupaikan löytämisestä vaikeana. Vastauksia tuli yhteensä 5 547. Tarkastelu osoitti, että suurin osa vastanneista oli valinnut yhden vaihtoehdon (91 %). Loput olivat valinneet vähintään kaksi (7 %) tai jättäneet vastaamatta kysymyksen (2 %).

Toisen asteen opiskelijoista 94 prosenttia valitsi yhden vastausvaihtoehdon, kun vastaava osuus peruskoulun oppilaista oli 90 prosenttia. Peruskoulun oppilasta 3 prosenttia jätti vastaamatta kysymykseen ja 7 prosenttia valitsi 2 vaihtoehtoa, mikä oli prosenttiyksikön verran enemmän kuin toisen asteen opiskelijoilla.

Niillä nuorilla (n = 5 198), jotka olivat valinneet yhden tai useamman vastausvaihtoehdon yleisin vastaus oli ”Päätös on tai oli helppo”, minkä oli valinnut yli puolet (61 %). 13 prosenttia vastanneista oli valinnut ”Päätös on tai oli vaikea” ja kolmasosa (33 %) mietti tai oli miettinyt asiaa pitkään.

Heistä, jotka olivat valinneet vain yhden vaihtoehdon, suurin osa (61 %) ilmoitti pitävänsä tai pitäneensä päätöstä helppona ja joka kymmenes vaikeana. Vajaa kolmannes (29 %) ilmoitti, että on tai oli miettinyt asiaa pitkään, mikä ilmenee kuvioista 3.

Pitätkö peruskoulun jälkeisen opiskelupaikan löytymistä vaikeana? (%)

Päätöksen helppous tai vaikeus oli yhteydessä vastaajan oppilaitokseen. Taulukkoon 5 on koottuna yh-

den vastausvaihtoehdon valintojen jakaumat. Näistä peruskoulun oppilaista 58 prosenttia piti päätöstä peruskoulun jälkeisestä opiskelupaikasta helppona, kun toisen asteen opiskelijoista 69 prosenttia oli tätä mieltä. Noin joka kymmenes kummaltakin koulutusasteelta piti päätöstä vaikeana. Peruskoulun oppilaista hieman vajaa kolmannes ja toisen asteen opiskelijoita hieman yli viidennes mietti päätöstä pitkään.

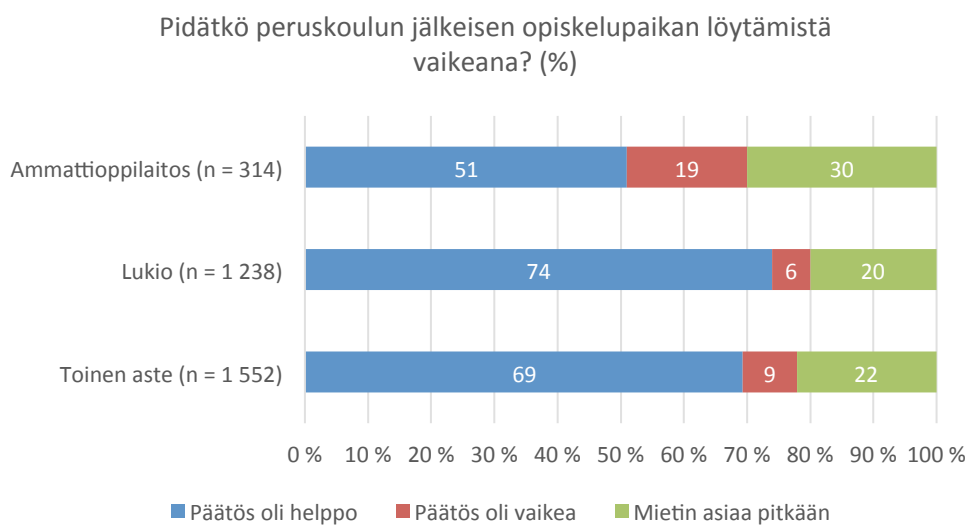
Kuvio 3 Peruskoulun jälkeisen opiskelupaikan löytämisen vaikeus heillä, jotka olivat valinneet vain yhden vastausvaihtoehdon (%) (N = 4 857)

Taulukko 5 ”Pidätkö peruskoulun jälkeisen opiskelupaikan löytämistä vaikeana?” koulutusasteen mukaan heillä, jotka olivat valinneet vain yhden vastausvaihtoehdon (%)

Päätös on / oli:	Nykyinen oppilaitos:		
	Peruskoulu, luokat 1-9	Toinen aste	Kaikki
Helppo	58	69	61
Vaikea	11	9	10
Mietin pitkään	32	22	29
Yhteensä % (n)	100 (n = 3 305)	100 (n = 1 552)	100 (n = 4 857)

Vertailtaessa yhden vaihtoehdon valinnea toisen asteen opiskelijoita keskenään havaittiin, että lukiolaisista päätös oli ollut helpompi kuin ammattioppilaitoksissa opiskelevista. Lukiolaisista tätä mieltä oli kolme neljästä, kuin taas ammatillisen toisen asteen opiskelijoista noin puolet. Päätöstä vaikeana piti 6 prosenttia lukiolaisista ja miltein viidennes (19 %) ammattioppilaitosten opiskelijoista. Päätöstä pitkään kertoi miettineensä viidennes lukiolaisista ja vajaa kolmannes (30 %) ammattioppilaitosten opiskelijoista. Erot ilmenevät kuviosta 4.

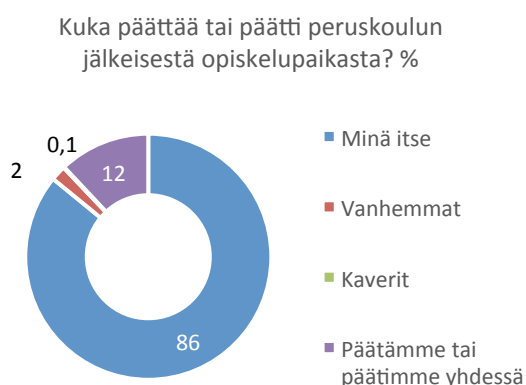
Kuvio 4 Peruskoulun jälkeisen opiskelupaikan löytämisen vaikeus toisen asteen opiskelijoilla, jotka olivat valinneet vain yhden vaihtoehdon (%) (N = 1 552)

2.3 Useimmiten päätös oppilaitoksesta tehdään itse

Oppilailta ja opiskelijoilta kysyttiin myös kuka päätti heidän peruskoulun jälkeisestä opiskelupaikasta. Vastausvaihtoehtoina oli *opiskelija itse, vanhemmat, kaverit ja yhdessä*. Samoin kuin aikaisemmissa kysymyksissä, vastauksia tuli enemmän kuin kyselyssä oli vastaajia. Vastausten määrä oli 6 056. 88 prosenttia vastanneista ilmoitti yhden vaihtoehdon ja 8 prosenttia oli valinnut kaksi vaihtoehtoa. Loput olivat valinneet joko vähintään kolme vaihtoehtoa (3 %) tai jättäneet vastaamatta (1 %). Tarkempi tarkastelu osoitti, että peruskoulun oppilaat valitsivat toisen asteen opiskelijoita useammin enemmän kuin yhden vaihtoehdon. Peruskoulun oppilaista 86 prosenttia valitsi yhden, 10 prosenttia kaksi ja 3 prosenttia vähintään kolme vaihtoehtoa. Vastaavat osuudet toisen asteen opiskelijoille olivat 92, 5 ja 3 prosenttia.

Kun tarkastellaan niiden vastaajien jakaumia, jotka olivat valinneet vähintään yhden vastausvaihtoehdon (n = 5281) vastauksista nähdään, että selvästi yleisin vastaus oli ”Minä itse”. Sen oli valinnut kolmeneljäsosa (87 %). Toiseksi suosituin vastaus oli ”Päätämme tai päätimme yhdessä”, jonka oli valinnut 18 prosenttia. Vastaajista 8 prosenttia ilmoitti vanhempien ja prosentti (1 %) kavereiden päättävän heidän peruskoulun jälkeisestä opiskelupaikasta.

Kuviosta 5 nähdään, että heistä, jotka olivat valinneet vain yhden vaihtoehdon suurin osa (86 %) kertoi tekevänsä/tehneensä päätöksen itse. Reilu kymmenesosa (12 %) ilmoitti taas tekevänsä/tehneensä päätöksen yhdessä muiden kanssa. 2 prosenttia kertoi vanhempien tekevän päätöksen ja alle prosentti kavereiden.

Kuvio 5, Päätöksen tekijä peruskoulun jälkeisestä opiskelupaikasta, heillä jotka olivat valinneet yhden vastausvaihtoehdon (%) (N = 4 676)

Selvästi suurin osa vastanneista, koulutusasteesta huolimatta, oli ilmoittanut päättävänsä itse ensisijaisesti peruskoulun jälkeisestä oppilaitoksesta. Peruskoulun oppilaista 2 prosenttia ilmoitti heidän vanhempansa päättävän opiskelupaikasta, kun vastaava osuus toisen asteen opiskelijoilla oli 1 prosenttia. Peruskoulun oppilaista 14 prosenttia ilmoittivat myös toisen asteen opiskelijoita (9 %) useammin, että he tekevät päätöksen yhdessä muiden kanssa. Taulukosta 6 on esitettyä yhden vastausvaihtoehdon valintojen jakaumat vastaajan oppilaitoksen mukaan.

Taulukko 6 Päätöksen tekijä peruskoulun jälkeisestä opiskelupaikastansa nykyisen oppilaitoksen mukaan. Heistä, jotka olivat valinneet vain yhden vastausvaihtoehdon (%)

Päätöksen tekijä	Nykyinen oppilaitos		
	Peruskoulu, luokat 1-9	Toinen aste	Kaikki
Itse	84	90	86
Vanhemmat	2	1	2
Kaverit	0,1	0	0,1
Yhdessä	14	9	12
Yhteensä % (n)	100 (n = 3 162)	100 (n = 1 514)	100 (n = 4 676)

3 Ohjaus ja neuvonta toiselle asteelle hakeuduttaessa

Kyselyssä oltiin kiinnostuneita myös siitä, minkälaista ohjausta ja neuvontaa vastaajat toivovat tai toivoivat saavansa lukioon tai ammatilliseen koulutukseen hakeuduttaessa. Vastaajat saivat jälleen valita useamman kuin yhden vaihtoehdon ja vastauksia tulikin yhteensä 8 348 kappaletta. Reilu puolet vastanneista (59 %) valitsi yhden vaihtoehdon, noin joka viides (19 %) kaksi ja joka kymmenes (11 %) 3 vaihtoehtoa. 6 prosenttia valitsi vähintään 4 vaihtoehtoa ja 5 prosenttia jätti vastaamatta kysymykseen.

Suurin osa oppilaista ja opiskelijoista koki tarvitsevansa enemmän ohjausta ja neuvontaa lukioon tai ammatilliseen koulutukseen hakeuduttaessa, mikä ilmenee kuviosta 6. Vain joka viides (20 %) kaikista kyselyyn vastanneista koki, ettei tarvitse ohjausta tai neuvontaa asiaan liittyen. 42 prosenttia kertoi haluavansa lisää tietoa eri vaihtoehdoista koulussa oppitunneilla. Noin joka neljäs toivoi taas tutustumisjaksoja joko toisen asteen oppilaitoksiin (27 %) tai työpaikoille (26 %) tai, että toisen asteen opiskelijat tulisivat kertomaan opinnoistaan peruskouluun (25 %). Hieman vajaa viidennes (18 %) ilmoitti kaipaavansa lisää henkilökohtaista ohjausta. (Kuvio 6.)

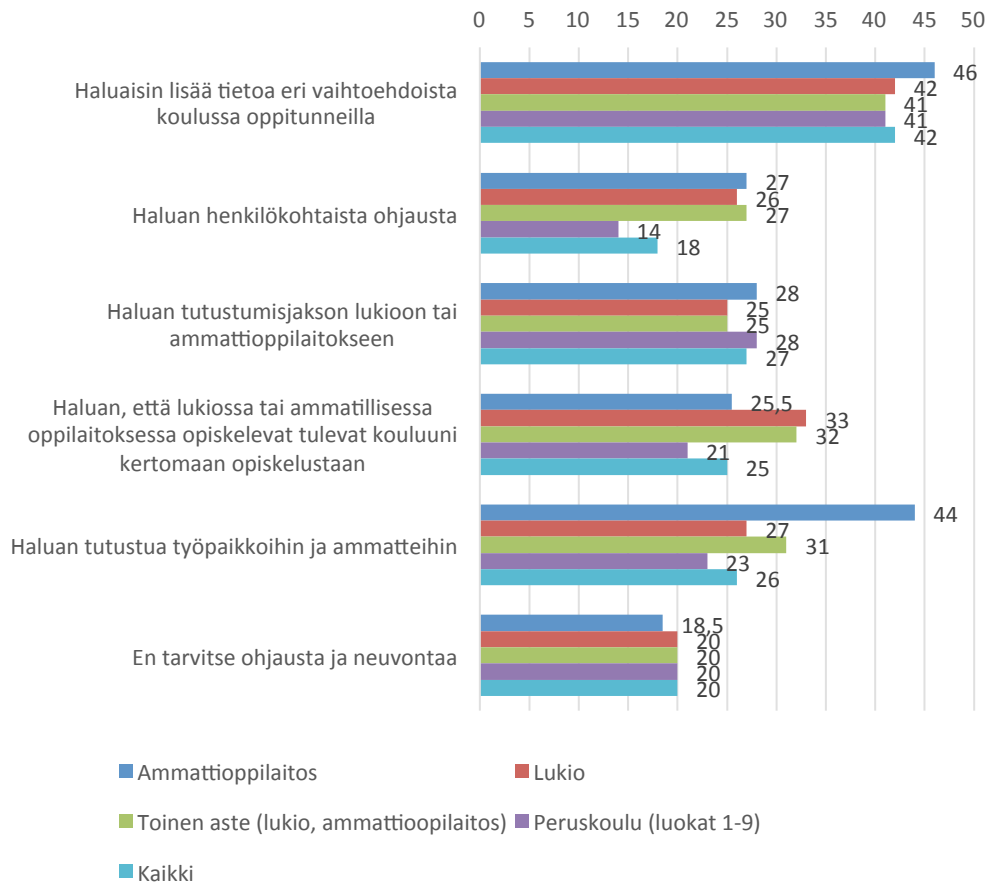
Millaista ohjausta ja neuvontaa toivoit tai toivot saavasi lukioon tai ammatillisen koulutukseen hakeutumisessa? (%)

Kuvio 6 Toivottu ohjaus ja neuvonta lukioon tai ammatilliseen koulutukseen hakeuduttaessa. Mainintojen suhteelliset osuudet (%) N = 5 322

Erot vastaajien välillä eivät olleet suuria, vaan kaikki opiskelijat koulutusasteesta riippumatta toivoivat enemmän tietoa peruskoulun jälkeisistä vaihtoehtoista oppituntien yhteydessä. Oppilaista ja opiskelijoista noin 40 prosenttia oli valinnut tämän vaihtoehdon. Erityisesti ammattioppilaitosten opiskelijat (46 %) olisivat kaivanneet enemmän tietoa vaihtoehtoista peruskoulussa. Toisen asteen opiskelijat olisivat kaivanneet myös huomattavasti enemmän henkilökohtaista ohjausta: 27 prosenttia toisen asteen opiskelijoista oli valinnut tämän vaihtoehdon. Peruskoululaista puolestaan vain 14 prosenttia. Erityisesti lukiolaiset olisivat toivoneet, että toisena asteen opiskelijat olisivat tulleet kertomaan heille opinnoista (33 %), kun taas ammattioppilaitoksen opiskelijat olisivat toivoneet pääsevänsä tutustumaan enemmän työpaikkoihin ja ammatteihin (44 %). Myös tutustumisjaksoja toisen asteen oppilaitokseen kiinnostivat niin peruskoulun oppilaita (28 %) kuin toisen asteen opiskelijoitakin (25 %). Kuviossa 7 on esitelty koulutusasteen mukaan kuinka moni mainitsi kunkin ohjaukseen ja neuvontaan liittyvän tavan.

Millaista ohjausta ja neuvontaa toivoit tai toivot saavasi lukioon tai ammatillisen koulutukseen hakeutumisessa? (%)

Kuvio 7 Toivottu ohjaus ja neuvonta lukioon tai ammatillisen koulutukseen hakeuduttaessa nykyisen oppilaitoksen mukaan (%) (N = 5 322)

4 Opintojen keskeyttäminen

Kyselyssä käsiteltiin myös opintojen keskeyttämistä sekä siihen kytkeytyvää avun ja tuen tarvetta. Tätä aihetta lähestyttiin niin monivalintakysymyksien kuin avokysymyksenkin kautta.

4.1 Opintojen keskeyttämisen syyt

Kysymykseen *“Jos olet joskus keskeyttänyt tai aikonut keskeyttää aloittamasi opinnot, miksi halusit keskeyttää?”* jätti vastaamatta 71 prosenttia oppilasta ja opiskelijaa. Näin ollen loput 29 prosenttia oli valinnut vähintään yhden syyn sille, miksi oli joko keskeyttänyt tai aikovansa keskeyttää aloittamansa opinnot. Näistä 29 prosentista (n = 1 561) 82 prosenttia oli valinnut yhden syyn, 14 prosenttia kaksi syytä ja loput 5 prosenttia vähintään kolme syytä opintojen keskeyttämiselle.

Kaikista kyselyyn vastanneista (n = 5 322) noin kymmenes ilmoitti, että on joskus keskeyttänyt tai aikonut keskeyttää opintonsa joko henkilökohtaisista syistä (11 %) tai, koska opinnot tai ala eivät ole tuntuneet omilta (10%) tai se ei kiinnostanut tarpeeksi (8 %). 5 prosenttia vastanneista tahtoi työelämään ja 3 prosenttia ilmoitti taloudellisista haasteista.

Koska kysymykseen vastaamattomuus oli niin suurta, tarkasteltiin syiden yleisyyttä myös vain kysymykseen vastanneiden osalta. Taulukosta 7 nähdään, että yleisimmin mainittu syy oli muu henkilökohtainen syy (37 %). Kolmannes (33 %) oli maininnut syyksen sen, ettei opinnot tai ala tuntunut omalta ja noin neljännes (26 %) mainitsi kiinnostuksen puutteen. Noin viidennes (18%) tahtoi työelämään. Vähiten mainittiin taloudelliset syyt (9%). (Taulukko 7.)

Taulukko 7 Keskeyttämisen syyt, jos keskeyttänyt tai aikeissa keskeyttää aloitetut opinnot heillä, jotka olivat maininneet vähintään yhden vaihtoehdon (%) (N =1 561)

Keskeyttämisen syyt	%
Opinnot tai tuleva ala eivät tuntuneet omilta	33
Opinnot tai tuleva ala ei kiinnostaneet tarpeeksi	26
Halusin työelämään	18
Taloudellinen tilanteeni ei mahdollistanut opiskelua	9
Muut henkilökohtaiset syyt	37

Kun keskeyttämisen syitä tarkasteltiin toisen asteen opiskelijoiden kesken, huomataan ammattioppilaitosten opiskelijoiden harkinnan keskeyttämistä lukio-opiskelijoita huomattavasti useammin. Lukiolaisista 69 prosenttia ei ollut ilmoittanut yhtään syytä sille, miksi olisi keskeyttänyt tai harkinnut keskeyttävänsä opinnot. Vastaava osuus ammattioppilaitoksen opiskelijoista oli 38 prosenttia.

Jonkin syyn ilmoittaneista ammattioppilaitoksen opiskelijoista lähes puolet (48 %) mainitsi keskeyttämisen syyksi sen, ettei opinnot tai tuleva ala tuntunut omalta ja vajaa kolmannes (32%) kiinnostuksen puutteen. Muun henkilökohtaisen syyn mainitsi 36 prosenttia ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista. Vastaavasti lukio-opiskelijoista 28 prosenttia mainitsi, ettei ala tuntunut omalta ja 28 prosenttia sen, ettei ollut tarpeeksi kiinnostunut opinnoista tai tulevasta alasta. 43 prosenttia lukiolaista oli muu henkilökohtainen syy taustalla. Ammattioppilaitosten opiskelijoista 13 prosenttia ilmoitti keskeyttämisen syyksi haluavansa työelämään tai kehnon taloudellisen tilanteen. Vastaavat luvut lukiolaisilla olivat 17 prosenttia ja 11 prosenttia. Taulukossa 8 on esitetty nä toisen asteen opiskelijoiden osuudet, jotka mainitsivat syyn.

Taulukko 8 Keskeyttämisen syyt, jos keskeyttänyt tai aikeissa keskeyttää aloitetut opinnot toisen asteen opiskelijoilla, jotka olivat valinneet vähintään yhden vaihtoehdon (%) (N = 615)

Keskeyttämisen syyt	Nykyinen oppilaitos		
	Lukio	Ammattioppilaitos	Toinen aste
Opinnot tai tuleva ala eivät tuntuneet omilta	28	48	35
Opinnot tai tuleva ala ei kiinnostaneet tarpeeksi	28	32	30
Halusin työelämään	17	13	15
Taloudellinen tilanteeni ei mahdollistanut opiskelua	11	13	11
Muut henkilökohtaiset syyt	43	36	41
Yhteensä (n)	n = 402	n = 213	n = 615

4.2 Tuen ja avun tarve

Kyselyssä tahdottiin kysyä myös vastanneiden mielipiteitä sille, millaista tukea ja apua he kokevat tarvitsevansa tai olisivat tarvinneet opintojen keskeyttämisen yhteydessä. 70 prosenttia vastanneista jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Vajaasta kolmanneksesta kysymykseen vastaannesta (N = 1 578), hieman yli 90 prosenttia oli valinnut yhden vaihtoehdon ja loput olivat maininneet vähintään 2 syytä lopettamiselle.

Kaikista kyselyyn vastanneista 18 prosenttia ilmoitti kaivanneensa henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa oman polun löytämiseksi ja vajaa kymmenes olisi toivonut vaihdon lukion ja ammattiopetuksen välillä olevan helpompaa (8 %) tai kaivanneensa jotain muuta apua (7 %). Samoin kuin keskeyttämiskysymyksessä, niin tässäkin kysymyksessä tarkasteltiin tuen ja avun tarvetta erikseen kysymykseen vastanneiden osalta. Tällöin havittiin, että 59 prosenttia olisi kaivannut henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa oman polkunta löytämiseksi. Neljännes olisi toivonut vaihdon toisen asteen sisällä olevan helpompaa (26 %) tai olisi kaivannut muunlaista apua (25 %).

Toisen asteen opiskelijoiden lähempi tarkastelu osoitti, että lukiolaisista 30 prosenttia ja ammattioppilaitoksen opiskelijoista 58 prosenttia oli maininnut vähintään yhden syyn. Kaikkiaan 85 prosenttia toisen asteen opiskelijoista mainitsi vain yhden vastausvaihtoehdon. 14 prosenttia mainitsi kaksi ja loput oli maininnut kaikki kolme.

Toisen asteen opiskelijoista, jotka ovat keskeyttäneet tai harkinneet opintojensa keskeyttämistä, yli puolet lukiolaisista (63 %) ja ammattioppilaitoksen opiskelijoista (68 %) olisivat toivoneet henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa. Lukiolaisista 30 prosenttia ja ammattioppilaitoksen opiskelijoista 24 prosenttia toivoi helpompaa vaihtoa lukion ja ammattiopetuksen välillä. "Muuta apua" vastanneiden osuudet olivat käänteiset: 29 prosenttia ammattioppilaitoksen opiskelijoista ja 21 prosenttia lukio-opiskelijoista olisi kaivannut muuta apua. Syiden yleisyydet on esitelty taulukossa 9.

Taulukko 9 Avun tarve, jos oli keskeyttänyt tai aikeissa keskeyttää toisen asteen opiskelijoilla, jotka olivat vastanneet kysymykseen (%) (N=593)

Avun ja tuen tarve	Lukio	Ammattioppilaitos	Toinen aste
Henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa oman polun löytämiseksi	63	68	64
Helpomman vaihdon lukion ja ammattiopetuksen välillä vaikka kesken lukuvuotta	30	24	28
Muuta apua	21	29	23
Yhteensä	n = 395	n = 198	n = 593

Monivalintakysymyksen lisäksi kyselyssä pyydettiin opiskelijoita kertomaan kaipaa-
mastaan tuen ja avun tarpeesta avoimen kysymyksen avulla. Kysymys ”Millaista apua
olisit halunnut?” esitettiin opintojen keskeyttämisen yhteydessä, mutta vastauksissa
ilmene yleisimminkin opintoihin liittyviä avun ja tuen tarpeita.

Kysymykseen tuli kaikkiaan 400 vastausta, joten vastanneista 4922 jätti kokonaan
vastauksen väliin. Tulleista vastauksista 103 eli noin neljännes oli sellaisia, ettei niitä
huomioitu tarkemmassa analyysissä. Näissä vastauksissa oli avokenttään oli kirjoitet-
tu esimerkiksi vain ”-” tai ”.”, erilaisia kirjainjonoja tai esitetty asiaan liittymättömiä
kommentteja ja kysymyksiä. Vastauksista eroteltiin erikseen myös ”en osaa sanoa /
en tiedä” -vastaukset, joita oli 58 kappaletta. Samoin vastaukset, joista ilmeni, ettei
avulle ollut tarvetta esimerkiksi siksi, koska keskeyttäminen ei ollut itse ajankohtaista
tai tarpeellista erotettiin aineistosta. Näitä vastauksia oli kaikkiaan 80 kappaletta.

Jäljelle jääneet 159 asiapitoista vastausta luokiteltiin sisällön perusteella ensin kar-
keampiin luokkiin, jonka jälkeen luokitusta vielä tarkennettiin. Jotkut vastauksista olisi-
vat voineet hyvin käydä useampaan luokkaan, joten analyysissä keskityttiin enemmän
esiin tuotuihin teemoihin kui luokkien suuruuteen ja teemojen suhteellisiin esiintyvyyk-
siin. Avokysymyksiä ei myös luokiteltu nykyisen oppilaitoksen mukaan.

Vastauksista ilmeni, että opiskelijat kaipaavat monipuolista apua niin opintoihin liittyen
kuin myös muuten. Vastauksissa korostuivat niin monipuolisen tiedon jakaminen,
tuen sekä nähdäksi ja kuulluksi tuleminen tarve, opiskelukäytännöt kuin myös talou-
dellisen tuen merkitys.

Opiskelijat olisivat toivoneet, että joku olisi ollut kiinnostunut heistä ja heitä oltaisiin
tuettu, kannustettu ja motivoitu enemmän. Toiset toivat esiin myös omat terveydelliset
ongelmansa ja erityisesti mielenterveysongelmat, jotka vaikuttivat mahdollisuuksiin
opiskella.

*” Tukea koululta. Koulu ei esim. ollut yhtään kiinnostunut siitä, mitä aion tehdä
opintojen keskeyttämisen jälkeen. He eivät myöskään kysyneet syitä keskeyt-
tämiselle. Paperi vain kouraan ja ulos. Minua ei ohjattu mihinkään, ei annettua
tukea tai neuvoa. Jäin tyhjän päälle. Yleinen elämäntilanteeni ei myöskään kiin-
nostanut koulua. Voin huonosti ja olisin tarvinnut apua pahoinvointiini. En kui-
tenkaan osannut itse pyytää apua.”*

Tärkeää olisi ollut myös saada ohjausta ja neuvoja sekä omiin valintoihin että ylei-
semmin eri opiskeluvaihtoehtoihin ja työelämään liittyen. Ohjauksen ei toivottukaan
olevan tiedotusta kaikille, vaan opiskelijoilla oli tarvetta saada pohtia juuri omia kiin-
nostuksen kohteita ja itselle sopivia vaihtoehtoja.

” Enemmän apua oman polun löytämiseen ja kartoittamaan omia ominaisuuksia esim siitä millainen koulu minulle sopisi/millainen oppimisen muoto toimii minulla parhaiten.”

Useampi toi esiin myös sen, että olisi kaivannut enemmän tietoa eri vaihtoehdoista ja erityisesti vaihtoehdoista oman paikkakunnan ulkopuolelta.

” Olisin halunnut enemmän tietoa myös muiden paikkakuntien opiskelumahdollisuuksista; meillä ei puhuttu mistään muusta kuin oman kaupungin mahdollisuuksista. Jos halusi tietoa muiden paikkakuntien opiskelumahdollisuuksista, sitä oli etsittävä ihan itse.”

Vastauksista kävi ilmi, kuinka peruskoulussa käytännön apua oli saatu enemmän, mutta toisen asteen opinnoissa oli pärjättävä yksin. Tukea oltaisiinkin kaivattu muun muassa opintojen järjestämiseen.

”Lukiossa lukujärjestyksien teko jollain isommalla taholla kuin olla vastuussa omasta tai edes parempaa perehdytystä asiaan... viimeisellä vuodella kurseja puuttui ja ongelmia valmistumisessa”

Toiset toivat esiin senkin, että erilaiset oppimisvaikeudet ja muut vaikeudet tulisi huomioida paremmin opinnoissa ja pitäisi olla mahdollisuus keventää opintoja.

”Opiskeluni lukiossa oli jaksamisen kannalta vaikeaa erityisesti ensimmäisen lukuvuoden keväällä, jolloin olisin tarvinnut joustoa kurssieni ja opintojeni suhteen. Mielestäni olisi hyvä, jos opiskelijan tarpeita pysyttäisiin kuuntelemaan tarkemmin ja seulomaan tarkemmin joukosta heidät, joille kolmen vuoden opintosuunnitelma ei yksinkertaisesti ole sopiva.”

Opintojen maksullisuus ja taloudelliset ongelmat ilmenivät myös vastauksista. Vastajat toivat esiin, kuinka kalliita esimerkiksi kirjat ovat ja kuinka opiskelijoiden taloudellinen tilanne ei aina suinkaan ole hyvä.

” Taloudellista tukea ja että opettajat eivät pakottaisi kirjojen hankkimisessa”

Edellä esitettyjen isompien teemojen ohella vastaajat kertoivat yleisemmin mielipiteitään avusta esimerkiksi sen, kuinka opiskelu on nykyään haastavaa, mikä tulisi huomioida opinnoissa. Vastauksissa mainittiin myös auttavia tahoja esimerkiksi opinto-ohjaaja ja kuraattori ja avun osalta esiintyi ytimmekkäitä vastauksia kuten ”rehellistä” ja ”hyvää apua”. Taulukossa 10 on esiteltynä luokittelu ja kunkin luokan vastausmäärä.

Taulukko 10 Kysymyksessä 7 esiintyneet luokitellut avun muodot

Avun muoto	N
Ohjaus, tiedon jakaminen	46
Keskustelua, ohjausta neuvontaa	18
Tietoa vaihtoehdoista	18
Työhön ja ammatteihin liittyvä apu ja ohjaus	10
Tuki, apu, kuulluksi tuleminen	25
Kannustus, tuki, kiinnostus opiskelijasta	18
Apu ja ymmärrys mielenterveysongelmista	7
Opintojen käytänteisiin liittyvä apu	23
Apu opintoihin ja niiden järjestämiseen	11
Työmäärän kevennys	5
Erilaisten vaikeuksien huomiointi opinnoissa	7
Taloudellinen apu ja maksuttomuus	16
Muut	49
Sekalaista	25
Mainittu auttava taho	6
Mielipiteitä ja omakohtaisia kokemuksia asiaan liittyen	18
Yhteensä	159

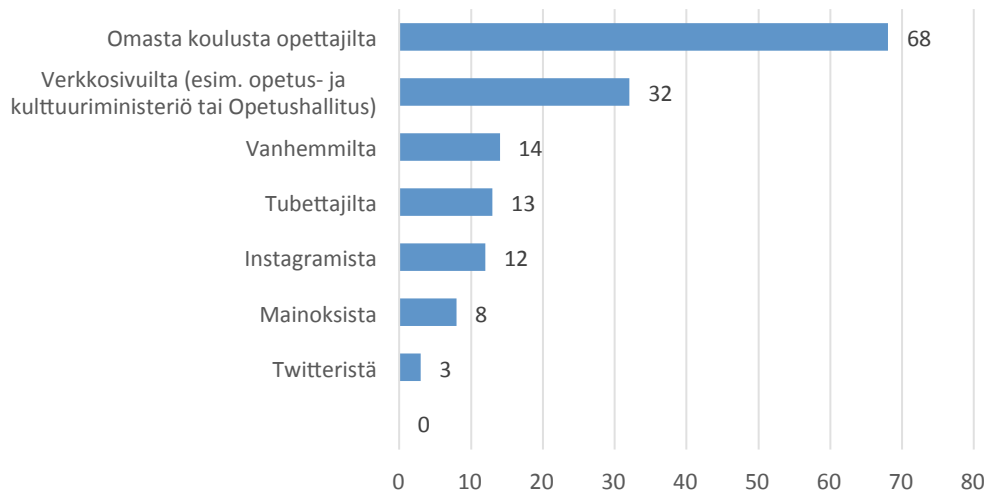
5 Oppivelvollisuuden laajentaminen

Kyselyn viimeisessä osiossa käsiteltiin pinnallisesti oppivelvollisuuden laajentamista koskevia aiheita. Vastaajilta muun muassa tiedusteltiin, millä tavalla he haluaisivat saada lisää tietoa oppivelvollisuuden laajentamisesta sekä, mikä aihe heitä kiinnostaa eniten. Lopuksi vastaajat saivat kysyä mitä tahansa oppivelvollisuuden laajentamisesta.

Siitä, kuinka oppilaat ja opiskelijat haluaisivat saada lisää tietoa oppivelvollisuuden laajentamisesta keräsi yhteensä 8 012 vastausta. Hieman vajaa puolet (49 %) oli valinnut yhden vastauksen, noin viidesosa (21 %) kaksi ja kymmenes (10 %) kolme vastausta. Loput 6 prosenttia oli valinnut enemmän kuin kolme ja 14 prosenttia ei ollut vastannut kysymykseen.

Kuviossa 8 on huomioitu kysymyksen vastausvaihtoehtojen suhteelliset osuudet kaikkien vastaajien kesken. Yli puolet (68 %) kertoi tahtovansa saada lisää tietoa omasta koulutusta opettajiltaan ja noin kolmannes (32 %) esimerkiksi OKM:n tai Opetushallituksen nettisivuilta. Reilu kymmenes halusi saada tietoa joko vanhemmilta (14 %), tubettajilta (13 %) tai Instagramista (12 %). Vain kolme prosenttia toivoi saavansa tietoa Twitterin kautta.

Millä tavalla haluat saada lisää tietoa oppivelvollisuuden laajentamisesta?
(%)

Kuvio 8 Tapa, jolla haluaa saada lisää tietoa oppivelvollisuuden laajentamisesta (%) (N = 5322)

Taulukossa 11 on esitetty kuvion 8 vastausvaihtoehdot koulutusasteen mukaan. Koulutusasteesta riippumatta, suurin osa oppilaista ja opiskelijoista toivoi saavansa lisätietoa oppivelvollisuuden laajentamista hyvin samalla tavalla. Esimerkiksi peruskoululaisista 70 prosenttia ja 64 prosenttia toisen asteen opiskelijoista toivoi saavansa tietoa heidän oppilaitoksensa opettajilta. Toisen asteen opiskelijat (42 %) toivoivat peruskoululaisia (28 %) useammin saavansa lisätietoa verkkosivujen kautta, kun taas lisätiedon saaminen vanhemmilta oli peruskoulun oppilailla (17 %) yleisempää kuin toisen asteen opiskelijoilla (7 %). Vastanneista noin 10-15 prosenttia toivoi saavansa tietoa tubettajien ja Instagramin kautta, mutta vain harva oli kiinnostunut lukemaan asiasta Twitteristä.

Taulukko 11 Tapa, jolla haluaa saada lisää tietoa oppivelvollisuuden laajentamisesta nykyisen oppilaitoksen mukaan (%)

Tahtoisin kuulla oppivelvollisuuden laajentamisesta	Nykyinen oppilaitos		
	Peruskoulu (luokat 1-9)	Toinen aste	Kaikki
Omasta koulusta opettajilta	70	64	68
Verkkosivuilta (esim. OKM ja OPH)	28	42	32
Vanhemmilta	17	7	14
Tubettajilta	14	11	13
Instagramista	11	15	12
Mainoksista	7	10	8
Twitteristä	2	4	3
Yhteensä	n = 3 671	n = 1 651	n = 5322

Kysymys ”Mitkä asiat oppivelvollisuudessa kiinnostavat eniten? Mistä haluat saada lisää tietoa?” keräsi yhteensä 9 265 vastausta. Vajaa puolet (44 %) valitsi yhden vastausvaihtoehdon, 17 prosenttia kaksi vaihtoehtoa. Vastanneista 13 prosenttia valitsi kolme tai enemmän kuin kolme vaihtoehtoa. 14 prosenttia kyselyyn osallistuneista jätti vastaamatta kysymyksen.

Kuviossa 9 on esitelty kysymyksen vastausvaihtoehtomainintojen suhteelliset osuudet. Puolet oppilaista ja opiskelijoista toivoi saavansa lisää tietoa oppimateriaalien ja välineiden maksuttomuudesta ja 40 prosenttia taas opiskelijan velvollisuuksista. 29 prosenttia toivoi saavansa lisää tietoa koulumatkojen maksuttomuudesta ja vajaa neljännes (24 %) asumiskustannusten korvauksista. 15 prosenttia toivoi saavansa lisää tietoa mahdollisista opiskelijoille tai vanhemmille koituvista sanktioista. Yhteensä 17 prosenttia kertoi, ettei kokenut tarvitsevansa lisää tietoa aiheesta tai ettei oppivelvollisuuden laajentaminen koskenut itseä.

Kuvio 9. Mitkä asiat oppivelvollisuudessa kiinnostavat eniten? Mistä haluat saada lisää tietoa? (%). N = 5 322

Kiinnostavia ja asioita, joista kaivattiin lisätietoa tarkasteltiin myös koulutusasteen mukaan. Oppimateriaalien ja -välineiden maksuttomuus kiinnosti oppilaita ja opiskelijoita yhtä paljon - noin puolet peruskoulun (49 %) ja toisen asteen (51 %) oppilaista ja opiskelijoista oli maininnut tämän. Muuten toisen asteen opiskelijat olivat peruskoulun oppilaita kiinnostuneempia peruskoulun laajentamiseen liittyvistä kuluista, kuten esimerkiksi koulumatkoista tai asumiskuluista, tai sanktioista. Myös huomattavasti useampi toisen asteen opiskelija (29 %) oli valinnut ”En mistään” vaihtoehdon verrattuna peruskoulun opiskelijoihin (11 %). Peruskoulun opiskelijat olvat taas toisen asteen opiskelijoita enemmän kiinnostuneita opiskelijan velvollisuuksista. (Taulukko 12.)

Taulukko 12 Mitkä asiat oppivelvollisuudessa kiinnostavat eniten? Mistä haluat saada lisää tietoa? (%).

Oppivelvollisuuden laajentamisessa kiinnostaa eniten:	Nykyinen oppilaitos:		
	Peruskoulu (luokat 1-9)	Toinen aste	Kaikki
Opiskelijan velvollisuuksista	44	32	40
Oppimateriaalien ja välineiden maksuttomuudesta	49	51	50
Koulumatkojen maksuttomuudesta	26	34	29
Asumiskustannusten korvaamisesta	23	26	24
Mahdollisista sanktioista opiskelijalle tai vanhemmille	13	19	15
En mistään	11	29	17
Yhteensä (n)	n = 3 671	n = 1 651	n = 5 322

Kyselyn lopussa esitettiin avokysymys ”Kysy mitä tahansa oppivelvollisuuden laajentamisesta”, joka toi esiin oppilaiden ja opiskelijoiden toiveet ja tarpeet monimuotoisesta tiedonsaamisesta sekä kritikistä oppivelvollisuuden laajentamista kohtaan. Kaikkiaan 431 vastaajaa oli kirjoittanut jotain tekstikenttään ja 4891 vastaajaa oli jättänyt kysymyksen väliin. Kuten toisessakin avokysymyksessä, myös tässä kysymyksessä esiintyi vastauksissa ”-”, ”.” ja erilaisia varsinaiseen asiaan kuulumattomia kommentteja ja nämä 78 vastausta jätettiin analyysin ulkopuolelle. Muutamat (n = 5) olivat myös antaneet palautetta kyselyn toteutuksesta ja nämä eroteltiin omaksi luokakseen erittelemättä sisältöä tarkemmin. Vastauksista eroteltiin erikseen myös ne vastaukset, joista ilmeni, ettei oppilailla tai opiskelijoilla ollut kysyttävää aiheesta. Näitä vastauksia oli kaikkiaan 50 kappaletta.

Jäljelle jääneet 298 vastausta jaoteltiin ensin karkeasti käytännön asioita koskeviin kysymyksiin: sellaisiin, jotka kyseenalaistivat, suoraan vastustivat tai kannattivat laajennusta, sekä niihin, jotka olivat yleisempiä mielipiteitä ja kommentteja aiheeseen liittyen. Käytännön asioihin sijoittuivat näin muun muassa kysymykset siitä, ketä oppivelvollisuuden laajennus koskee, mitä maksuttomuus käytännössä tarkoittaa ja, mitä muutoksia laajennus tuo toisen asteen opintoihin. Laajennuksen rahoittaminen puolestaan sijoitettiin mielipidekysymyksiksi, vaikka sinällään se olisi aiheeltaan sopinut myös käytännöiksi. Avovastauksissa hyvin moni oppilas ja opiskelija toi esille olevansa tyytymätön oppivelvollisuuden laajentamista kohtaan. Myöhemmin vastaukset luokiteltiin vielä tarkemmin omiin luokkiinsa. Kuten aiempien avovastauksien analyysin kohdalla, niin nytkin moni väittäjä olisi sopinut useampaan luokkaan.

Käytännön asioista yleisimmin esitettiin kysymyksiä liittyen siihen, mitä maksuttomuus käytännössä tarkoittaa. Vastaajat halusivat tietää ”Mitkä kaikki välineet saa ilmaiseksi?” ja ”Ovatko myös opiskeluvälineet (kirjat ja materiaalit yms) maksuttomia? Tuleeko matkakustannuksiinkin tukea?” Kiinnostuneita oltiin myös siitä, miten esimerkiksi tie-

tokoneiden hankkiminen toteutetaan ja onko opiskelijoiden mahdollista jatkossa käyttää omia välineitä.

Toinen paljon kysymyksiä herättänyt aihe oli ketä oppivelvollisuuden laajentaminen koskee. Erityisesti monia mietitytti vuonna 2020 toisella asteella aloittavien asema sekä niiden opiskelijoiden asema, jotka ovat aloittaneet opintonsa ennen uudistuksen voimaantuloa.

” Jos menee vuonna 2020 syksyllä lukioon, pitääkö 2021 ja siitä eteenpäin silti maksaa kaikki opiskelu välineet, jos on siis jo lukiossa ja maksoi ne viime vuonna itse?”

”Saako esimerkiksi vuonna 2020 peruskoulun päättäneet ilmaiset oppimateriaalit ja välineet. Eikö se ole hieman epäreilua jos olet sattunut syntymään vuoden liian aikaisin?”

Opintojen käytännöt ja erityisesti opiskelijavalinnat herättivät myös paljon kysymyksiä. Vastajat esittivät kysymyksiä muun muassa opiskelun pidentymisestä ja siitä, onko enää tulevaisuudessa mahdollista viettää välivuotia tai lähteä vaihtoon. Opiskelijavalintojen osalta suurin kysymys oli paikkojen riittävyys ja mitä tapahtuu, jos ei pääsekään hakemaansa oppilaitokseen.

” Oppivelvollisuuden laajentaminen tarkoittaisi sitä, että jokaiselle pitää olla jatko-opintopaikka. Mitäs sitten jos opiskelija haluaa lukioon mutta ei pääse mihinkään lukioista? Heitetäänkö hänet vain jonnekin ammattiopistoon? Voiko uudistuksen jälkeen pitää välivuotta peruskoulun jälkeen?”

Vastajat esittivät myös monenlaisia muita oppivelvollisuuden laajenemiseen liittyviä kysymyksiä. Kysymykset saattoivat liittyä esimerkiksi, miten oppivelvollisuuden laajentaminen vaikuttaa asevelvollisuuden suorittamiseen tai siihen piteneekö lukuvuosi ja opintojen työmäärään. Taulukkoon 13 on koottu käytännön asioihin liittyvien kysymysten määrät luokittain.

Taulukko 13 Kyselyn lopun avovastauksessa esiintyneet kysymykset luokiteltuna

Käytännön asiat	N
Perustiedot	10
Ydinsisältö	3
Laajennuksen rajoitukset	7
Vaikutukset opiskelijoihin	23
2020 aloittavat	12
Nykyisten opiskelijoiden tilanne	11
Maksuttomuus käytännössä	31
Mikä on ilmaista?	20
Yleistä maksuttomuudesta	11
Opintojen järjestäminen	23
Opintojen pakollisuus	6
Välivuosi ja vaihto-opiskelu	7
Opiskelupaikkoja kaikille	10
Sekaisia käytännön asioita	22
Yhteensä	109

Myös oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyvä rahoitus kiinnosti kovin oppilaita ja opiskelijoita. Nämä kysymykset olivat osin varsin nautraaleja, esimerkiksi ”Kuka maksaa?”. Monista vastauksista heijastui kuitenkin oppivelvollisuuden laajennuksen kyseenalaistaminen erityisesti siksi, että hankkeen ajateltiin vaativan verotuksen kiristystä.

” Millä valtio aikoo kustantaa koko homman? \ Verojen kiristystä...? Kansalaiset maksaa siis joka tapauksessa.

Rahoille ajateltiin olevan myös muuta - parempaa - käyttöä. Tukea opiskelijoille toivottiinkin jo paljon aiemmin: osa ehdotti tuen lisäämistä alakouluihin, toiset olisivat jakaneeet rahaa enemmän yläkoulun opiskelijoiden tukemiseen.

” Mikä ihmeen järki tässä ideassa olisi? Maksaa aivan tolkkottomasti eikä taatusti lainkaan auta heitä, jotka jää ilman paikkaa amiksesta tai lukiosta. Se on ihan myöhästä tossa vaiheessa pakottaa enää kouluun. Pitäisi aikaisemmin jeesata, ettei jengillä mene asiat pieleen. Laittakaa ne rahat mieluummin siihen, että olisi kunnan opetusta yläasteella!

Kielteisesti laajenemiseen suhtauduttiin myös siksi, että niin sanottua ”opiskelupakkoa”, ei nähty järkeväksi tai opiskelijoita motivoivaksi.

” Mikä pointti on tässä koko hommassa pistää ne jatkamaan opiskelua keitä ei sitten enää kiinnosta”

Toiset myös toivat esille, että opinnot nykyisin kestävät jo pitkään, joten miksi oppivelvollisuutta pitäisi laajentaa entisestään.

” ette ny herrajestas laita meit olee koulussa pitempää”

Vastaajat toivat myös esiin huolensa opintojen laadusta ja siitä tulisiko se kärsimään. Huolta kannettiin myös muun muassa vanhojen tanssien toteutumisesta ja ulkomaanmatkoista. Näille pelättiin käyvän samoin kuin peruskouluissa, joissa mainittiin retkien ja muiden vähentyneen rahan keräämisen loputtua perheiltä. Huolta kannettiin myös oppilaiden sekä opiskelijoiden yhdenvertaisuudesta ja samanlaisista mahdollisuuksista. Monet myös kyseenalaistivat laajennusta, siksi ettei sitä nähty riittävän hyödylliseksi, esimerkiksi sen hintaan nähden..

” Jos oppivelvollisuudesta tulee maksuton, säilyykö mahdollisuus vanhojen tansseihin, ulkomaanmatkoihin yms.? Miten taataan, että kuntien varallisuuserot eivät vaikuta kyseessä olevien kuntien lukiokoulutuksen tasoon?”

Vastustusta ja kyseenalaistamista oppivelvollisuuden laajentamista kohtaan ilmeni monin eri perustein. Toisinaan mielipide ilmaistiin hyvin lyhyesti, kun taas osa halusi tietää, mihin oppivelvollisuuden laajentaminen oikein perustuu. Toiset kysyivät neutraalisti ”Miksi?”, kun taas toiset kirjoittivat ajatuksen värikkäinkin sanakääntein: ”ÄLKÄÄ LAAJENTAKO voisitte miettiä tärkeempiä asioitakin ku tällästä paskaa”,

Avovastauksissa ilmeni selvästi enemmän kieltäisiä ajatuksia muutosta kohtaan, mutta osa näki laajennuksen hyvin kannattavaksi. Sen ajateltiin parantavan nuorten työllistymismahdollisuuksia, koska silloin opiskelijoiden tulisi opiskeltua pidempään. Osa olisi myös toivonut muutoksen tulleen jo aiemmin voimaan. Muutamat esittävätkin kysymyksen siitä, miksi vasta nyt.

”Miksi se ei voinut tulla tänä vuonna :(”

Taulukkoon 14 on koottu yhteen erilaisia tekijöitä, miksi oppivelvollisuuden laajentamiseen suhtauduttiin joko myönteisesti tai kielteisesti ja miksi tätä kyseenalaistettiin.

Taulukko 14 Avovastauksessa esiintyneet tekijät puolesta ja vastaan luokiteltuina

Tekijöitä puolesta ja vastaan	N
Rahoitus: kuka maksaa?	20
Kielteinen suhtautuminen, koska	42
Mielummin rahat muuhun	8
Pakollisuus	14
Opintoaika jo riittävän pitkät	4
Laatu, toimintamahdollisuudet	10
Hyötytön	6
Ei kannatusta	25
Miksi tehdään?	55
Neutraalimpi tapa kysyä syytä laajenukselle	26
Suorempi tapa kysyä syytä laajenukselle	12
Kyseenanlaistava kysymys	17
Kannustus	11
Muuta	36
Ajankohta	5
Sekalaisia kysymyksiä aiheesta	9
Mielipide asiaan liittyen	22
Yhteensä	189

6 Yhteenvetoa ja pohdintaa tuloksista

Tämän kyselyn avulla pyrittiin kartoittamaan peruskoulun oppilaiden ja opiskelijoiden mielipiteitä ja ajatuksia peruskoulun jälkeisistä opinnoista, sekä lakialoitteesta koskien oppivelvollisuuden laajentamisesta. Tässä kappaleessa vedämme yhteen kyselyn keskeisimmät tulokset.

Peruskoulun jälkeiset opinnot ja niihin hakeutuminen

Suurin osa kyselyyn vastanneista ilmoitti aikovansa jatkaa tai jatkaneensa opintoja peruskoulun jälkeen. Kyselyn tulokset vaikuttavat olevan verrattain samanlaisia kuin viralliset tilastot (Suomen virallinen tilasto, Koulutukseen hakeutuminen, 2020) sekä vuoden 2019 Lukiolaisbarometrin ja Amisbarometrin tulokset koulutukseen hakeutumisesta. Viime vuoden Lukiolaisbarometriin vastanneista 98 prosenttia ja 94 prosenttia alle 17-vuotiaista Amisbarometriin vastanneista ammattioppilaitoksen opiskelijoista ilmoitti aloittaneensa opinnot suoraan peruskoulun jälkeen. (Sarasjärvi, 2019, A. Nykyisiin opintoihin hakeutuminen; Amisbarometri 2019, B18).

Lukio näyttäytyi kyselyssä selvästi suositumpana vaihtoehtona peruskoululaisten keskuudessa. Kuitenkin tilastot toiselle asteelle hakeutumisesta kertovat, että lukiokoulutukseen on hakenut viime vuosina noin 55–58 prosenttia peruskoulun päättäneistä (Vipunen, 2020).

Kyselyyn vastanneilta ei kysytty syitä hakeutumiselle, mutta kysyttäessä, ”*Kuka päätöksen tekee?*” oli selvästi suosituin vastausvaihtoehto ”*Minä itse*”. Esimerkiksi 86 prosenttia vastaajista oli maininnut tekevänsä päätöksen itse ja 12 prosenttia oli valinnut vastausvaihtoehdoista ”*Päätämme tai päätimme yhdessä*”. Vastausvaihtoehdoksi ”*Vanhemmat*” oli maininnut vain 2 prosenttia ja ”*Kaverit*” muutama vastaaja. Myös tuoreessa Lukiolaisbarometrissä lukiolaiset painottivat sisäisiä ominaisuuksia päätöksen tekemiselle ulkoisen painostuksen sijaan. Tärkeimpinä syinä lukioon hakeutumiselle pidettiin muun muassa hyviä jatko-opintomahdollisuuksia, yleissivistävää koulutusta ja opintojen tarjoamaa miettimisaikaa. Vanhempien suositusta tai mieli-

dettä tärkeänä piti taas 27 prosenttia lukiolaisista ja joka viides mainitsi tehneensä valinnan kavereiden takia. (Sarasjärvi, 2019, A.Nykyisiin opintoihin hakeutuminen.)

Yli puolet kyselyyn vastanneista peruskoulun ja toisen asteen oppilaista ja opiskelijoista piti päätöstä helppona ja vain joka kymmenes vaikeana. Vajaa kolmannes ilmoitti miettineensä päätöstä pitkään. Kyselyssä ammattioppilaitoksen opiskelijat pohdivat päätöstä peruskoulun jälkeisistä opinnoista pidempään ja pitivät sitä vaikeampana kuin lukiolaiset. Kyselyn tulokset ovat myös tältä osin jollain tavalla linjassa Amisbarometrin 2019 tulosten kanssa. Esimerkiksi alle 17-vuotiaista opiskelijoista 36 prosenttia ilmoitti harkinneensa myös lukioon menemistä, vaikka suurin osa (78 %) kertoi tienneensä jo ennen yhteishakua haluavansa opiskella ammatillisessa oppilaitoksessa (Amisbarometri, 201, B18).

Oppilaat ja opiskelijat kaipaavat lisää ohjausta peruskoulun jälkeisiin opintoihin hakeutumisessa

Kyselyyn vastanneiden ohjauksen tarve tulee esiin kyselyn vastauksista ja vastausten määrästä. Kyselyyn vastanneista vain viidennes ilmoitti, ettei tarvitse ohjausta tai neuvontaa. Samoin hieman yli puolet (59 %) oli valinnut vain yhden vaihtoehdon, viitaten siihen, että ohjausta tarvitaan useammalla osa-alueella. Ohjauksen tarpeen tunnistaminen ja sen vaatiminen on lähtökohtaisesti hyvin hankalaa. Tässä mielipidekyselyssä moni oppilas ja opiskelija on kuitenkin tuonut esille, että olisi kaivannut tai kaipaa enemmän lisätietoa, ohjausta ja tukea liittyen peruskoulun jälkeisiin opintoihin.

Eniten tukea ja ohjausta toivottiin opetustilanteissa - jopa 42 prosenttia oli valinnut tämän vaihtoehdon. Hieman reilu viidennes toivoi taas konkreettisia tutustumisjaksoja oppilaitoksiin ja työpaikkoihin tai opiskelijoiden omia kertomuksia opiskelusta. Samoin jopa 18 prosenttia ilmoitti kaipaavansa tai kaivanneensa henkilökohtaista ohjausta päätöksenteossa. Erityisesti lukiolaiset olisivat toivoneet enemmän tietoa opiskelijoiden omista kokemuksista, kun ammattioppilaitoksen opiskelijat olisivat kaivanneet tutustumisjaksoja eri työpaikkoihin.

Kyselyssä ilmi tullut ohjauksen tarve on hieman suurempaa kuin esimerkiksi vuoden 2019 Amisbarometrissä. Amisbarometrin 2019 tulosten mukaan esimerkiksi alle 17-vuotiaista ammattioppilaitosten opiskelijoista noin 75 prosenttia haki tietoa joko itsenäisesti tai sai sitä oppilaitoksesta opintoihin hakeutumisen yhteydessä (Amisbarometri, 2019, B15). Suurin osa (68 %) oli samaa ja 13 prosenttia eri mieltä siitä, että he saivat riittävästi ohjausta alanvalinnan ja opintoihin hakeutumisen tueksi. Samoin noin puolet (53 %) koki, että heidät oli ohjattu hakeutumaan oikealle alalle - 13 prosenttia oli väittämän kanssa eri mieltä. (Amisbarometri, 2019, B19.)

Toisen asteen opiskelijoiden opintojen keskeyttäminen

Kyselyyn vastanneista lukiolaisista 31 prosenttia ja ammattioppilaitoksen opiskelijoista 62 prosenttia oli joko keskeyttänyt tai harkinnut keskeyttävänsä opintonsa. Kysymyksessä ei ole kuitenkaan eroteltu sitä, onko opiskelija keskeyttänyt opinnot vai onko hän vain harkinnut opintojensa keskeyttämistä. Tästä huolimatta tulos on yllättävän suuri. Esimerkiksi Lukiolaisbarometrissä ja Amisbarometrissä alle 17-vuotiaista suurin osa uskoi valmistuvansa koulutuksestaan. Lukiolaisista näin ajatteli 97 prosenttia ja ammattioppilaitosten opiskelijoista 95 prosenttia. (Sarasjärvi, 2019, C.Opintojen eteneminen; Amisbarometri, 2019, D36.)

Kyselyssä keskeyttämisen tai sen harkitsemisen syiksi opiskelijat ilmoittivat useimmiten jokin muu henkilökohtaisen syyn. Myös se, ettei opinnot tai tuleva ala tuntuneet omilta tai kiinnostanut opiskelijoita olivat merkittäviä keskeyttämiseen ja sen pohtimiseen liittyviä tekijöitä. Taloudelliset syyt eivät näyttäytyneetkään kyselyssä kovin merkittävänä syynä. Syyt olivatkin vastanneilla samankaltaiset kuin Lukiolaisbarometrin sekä Amisbarometrin vastaajilla. Näissä tutkimuksissa ne harvat, jotka olivat harkinneet opintojensa keskeyttämistä ilmoittivat usein syyksi, ettei opinnot tai nykyinen ala kiinnostaneet heitä. Monet kertoivat kuitenkin esimerkiksi oman asenteen tai motivaation hidastavan heidän opintojaan. Esimerkiksi 43 prosenttia lukiolaisista oli sitä mieltä, että oma asenne ja motivaatio opiskeluun on hidastanut heidän opintojensa etenemistä. Ammattioppilaitosten opiskelijoista 17 prosenttia oli valinnut tämän vaihtoehdon ja 36 prosenttia sen, ettei opiskelu kiinnostanut heitä. Lukiolaisista vain 19 prosenttia ja ammattioppilaitoksen opiskelijoista 64 prosenttia ilmoitti, ettei mikään ole hidastanut heidän opintojaan. (Sarasjärvi, 2019, C.Opintojen eteneminen; Amisbarometri, 2019, D37.)

Kyselyssä moni keskeyttänyt tai keskeyttämistä harkinnut opiskelija peräänkuulutti henkilökohtaisen ohjauksen sekä neuvonnan tarvetta: yli puolet opiskelijoista oli valinnut tämän vaihtoehdon. Noin 20-30 prosenttia opiskelijoista koki kaipaavansa, joko helpomman vaihdon toisen asteen koulutusten välillä tai jotain muuta apua. Opiskelijoiden tuen tarve ilmeni myös selvästi avokysymyksen vastauksista.

Siitä, miksi tässä kyselyssä niin moni opiskelija, ja eritoten ammattioppilaitoksen opiskelija, ilmoitti harkinneensa opintojen keskeyttämistä tai että oli keskeyttänyt opintonsa, on hyvin hankala sanoa. Olisikin erittäin tärkeää tarkemmin selvittää laajasti niitä syitä, minkä takia toisen asteen opiskelijat ovat harkinneet keskeyttävänsä tai ovat keskeyttäneet opintonsa. Kysymyksen vastauksissa korostui esimerkiksi henkilökohtaisen ohjauksen tarve, mihin tulisikin kiinnittää huomiota tulevaisuudessa.

Oppilaat ja opiskelijat kaipaavat lisää tietoa oppivelvollisuuden laajentamisesta

Kyselyssä ei suoraan kysytty oppilaiden tai opiskelijoiden mielipidettä oppivelvollisuuden laajentamisesta, mikä olisi ollut kiinnostavaa. Näin ei voida vetää suoria johtopäätöksiä oppivelvollisuuden laajennuksen kannatuksesta. Epäsuorasti voidaan kuitenkin todeta, että laajennus ei nauti opiskelijoiden keskuudessa varauksetonta suosiota ja lopun avokentässä opiskelijat toivat esiin tyytymättömyytensä ja kyseenalaistivat tekeillä olevaa muutosta.

On kuitenkin hyvä huomata, ettei monella opiskelijalla tuntunut olevan paljoakaan tietoa valmisteilla olevasta laajennuksesta ja moni kaipaasi lisää tietoa tulevista muutoksista. Esimerkiksi kyselyyn vastanneista hieman alle puolet oli valinnut vain yhden vaihtoehdon, viitaten siihen, että moni oppilas ja opiskelija kokee tarvitsevansa lisää monimuotoista tietoa oppivelvollisuuden laajentamisesta. Toisaalta huomattavan moni (~14 %) myös jätti vastaamatta näihin kysymyksiin.

Nuorten oppilaiden ja opiskelijoiden vastauksissa painottuu tiedon auktoriteetin merkitys. Vastausten perusteella oppilaat ja opiskelijat toivovat viestitystä virallisten väylien kautta, kuten esimerkiksi opettajilta (68 %) tai OKM:n tai Opetushallituksen verkkosivuilta (32 %). Peruskouluoppilaat toivoivat saavansa toisen asteen opiskelijoita useammin tietoa myös vanhemmiltaan (17 % vs. 7 %). Noin joka kymmenes olisi kuitenkin kiinnostunut saamaan tietoa oppivelvollisuuden laajentamisesta myös sosiaalisen median kautta - pois lukien Twitter, mitä kannatti vain alle 5 prosenttia vastaajista.

Kyselyssä oppilaat ja opiskelijat kaipasivat tietoa myös hyvin monesta eri aiheesta liittyen oppivelvollisuuden laajentamiseen. Eniten tietoa tunnuttiin kaipaavan oppivelvollisuuden laajentamista koskevista kuluista ja opetuksen järjestämisen maksuttomuudesta. Peruskoulun oppilaat olivat myös kiinnostuneita opiskelijan velvollisuuksista. Oppivelvollisuuden laajentaminen vaikutti kiinnostavan erityisesti peruskoulun oppilaita, jota uudistus koskettaa eniten - heistä vain 11 prosenttia ilmoitti ettei ole kiinnostunut saamaan tietoa aiheeseen liittyen.

Kyselyn perusteella voidaan todeta, että jaettavan tiedon tulisi olla monipuolista ja sitä tulisi pääosin jakaa oppilaitoksissa sekä virallisissa lähteissä, kuten esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen sivuilla. Mikäli tietoa halutaan levittää muilla kanavilla on syytä varmistaa, että aiheesta tiedotetaan sellaisilla kanavilla, mitä nuoret seuraavat ja myös itse käyvät erityisesti sosiaalisessa mediassa. Esimerkiksi Lukiolaisbarometri 2019 mukaan Youtube, Snapchat, Instagram ja sanomalehdet ovat eniten käytettyjä medioita. Vähiten lukiolaiset ilmoitti käyttävän Twitteriä, Podcasteja sekä Facebookkia. Samoin suosituimmat sisällöt sosiaalisessa mediassa tai interne-

tissä olivat meemit ja hauskat kuvat, uutiset, julkisuuden henkilöiden päivitykset sekä erilaiset videot. (Sarasjärvi, 2019, F. Hyvinvointi ja vapaa-aika.)

Kaiken kaikkiaan OKM:n toteuttama mielipidekysely sai kiitettävän verran vastauksia, joka ylitti kyselyn laatijoiden odotukset. Erityisen paljon vastauksia saatiin yläkoululaisilta, joita oppivelvollisuuden laajentuminen eniten koskettaa. On erityisen tärkeää, että Suomen peruskoulun ja toisen asteen oppilaita ja opiskelijoita koskevassa lakialoitteessa kuunnellaan myös nuorten mielipiteitä ja kysymyksiä aiheeseen liittyen, mikä on myös ollut tämän kyselyn tavoitteena. Kysely tarjoaakin kohderyhmän alustavia ajatuksia ja mielipiteitä koskien oppivelvollisuuden laajentamista.

Tulevaisuudessa olisi tärkeää toteuttaa laajempi tieteellinen tutkimus aiheesta, jotta tuloksista voitaisiin vetää johtopäätöksiä koskien koko perusjoukkoa. Mikäli lakialoite menee läpi, myös tieteellinen seurantatutkimusta aiheesta olisi ehdottoman tärkeää. Näin saataisiin tutkittua tietoa siitä, miten uusi laki on otettu vastaan oppilaiden ja opiskelijoiden keskuudessa. Myös vaihtoehtoisten opintopolkujen ja jatkuvan oppimisen periaatetta peruskoulussa ja toisella asteella tulisi tulevaisuudessa kartoittaa tarkemmin.

Lähteet

Amisbarometri 2019. (2019). Verkkojulkaisu. [viittaus 8.5.2020]. Saantitapa:
<https://sakkiry.fi/amisbarometri-2/>

Sarasjärvi, K. (2019). Lukiolaisbarometri 2019. Verkkojulkaisu. Helsinki: Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus sr. [viittaus 8.5.2020]. Saantitapa:
<https://www.otus.fi/julkaisu/lukiolaisbarometri-2019/>

Suomen virallinen tilasto (SVT). Koulutukseen hakeutuminen [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-4500. 2018, Liitetaulukko 1. Peruskoulun 9. luokan päättäneiden välitön sijoittuminen jatko-opintoihin 2000 - 2018 . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 8.5.2020]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/khak/2018/khak_2018_2019-12-12_tau_001_fi.html

Vipunen. (2020). Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaun hakeneet, valitus ja paikan vastaanottaneet. Perusopetukseen päättävät hakijat. [viittaus 8.5.2020]. Opetushallituksen ylläpitämä opiskelijavalintarekisteri. Saantitapa:
https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Ammatillisen%20koulutuksen%20ja%20lukiokoulutuksen%20yhteishaku%20-%20perusopetuksen%20päättävät.xlsb

Liitteet

Liite 1 Kyselylomake

Oppivelvollisuus laajenee vuonna 2021 nykyisestä 16 vuodesta 18 vuoteen. Tämä tarkoittaa, että kaikki jatkavat koulunkäyntiä peruskoulun jälkeen.

Lakia on tarkoitus soveltaa ensimmäisen kerran niihin oppivelvollisiin, joiden oppivelvollisuus nykyisen lain mukaan päättyy vuonna 2021. Käytännössä se tarkoittaa niitä oppilaita, jotka päättävät peruskoulun yhdeksännen luokan keväällä 2021.

Oppivelvollisuuden noston jälkeen jokainen oppivelvollinen saa toisen asteen ammatillisen tai lukiokoulutuksen maksutta. Maksuttomuuteen sisältyy opiskelun aikana tarvittavat oppimateriaalit ja välineet. Lue lisää oppivelvollisuuden laajentamisesta <https://minedu.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>

Mitä mieltä olet oppivelvollisuuden laajentamisesta toiselle asteelle ja mitkä asiat oppivelvollisuuden laajentamisessa sinua askarruttavat? Mielenpitoesi ja kysymyksesi ovat tärkeitä.

Mitä koulua käyt tällä hetkellä?

- Peruskoulu, luokat 1 - 6
- Peruskoulu, luokat 7 - 9
- Lukio
- Ammattioppilaitos

Mihin oppilaitokseen suunnittelet jatkavasi tai jatkoit peruskoulun jälkeen?

- Lukio
- Ammattioppilaitos
- 10-luokka tai valmentavat koulutukset
- En jatka opiskelua

Oppivelvollisuuden laajentaminen ei koske minua
Kuka päättää tai päätti peruskoulun jälkeisestä opiskelupaikastasi?

- Minä itse
- Vanhemmat
- Kaverit
- Päättämme tai päätimme yhdessä

Pidätkö peruskoulun jälkeisen opiskelupaikan löytymistä vaikeana?

- Päätös on tai oli helppo
- Päätös on tai oli vaikea
- Mietin asiaa pitkään

Minkälaista ohjausta ja neuvontaa toivot tai toivoit saavasi lukioon tai ammatilliseen koulutukseen hakeutumisessa?

- Haluaisin lisää tietoa eri vaihtoehdoista koulussa oppitunneilla
- Haluan henkilökohtaista ohjausta
- Haluan tutustumisjakson lukioon tai ammattioppilaitokseen
- Haluan, että lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevat tulevat kouluuni kertomaan opiskelustaan
- Haluan tutustua työpaikkoihin ja ammatteihin
- En tarvitse ohjausta ja neuvontaa

Jos olet joskus keskeyttänyt tai aikonut keskeyttää aloittamasi opinnot, miksi halusit keskeyttää?

- Opinnot tai tuleva ala eivät tuntuneet omilta
- Opinnot tai tuleva ala eivät kiinnostaneet tarpeeksi
- Halusin työelämään
- Taloudellinen tilanteeni ei mahdollistanut opiskelua

- Muut henkilökohtaiset syyt

Millaista apua olisit halunnut?

Jos olet joskus keskeyttänyt tai aikonut keskeyttää aloittamasi opinnot, millaista apua olisit halunnut tässä tilanteessa?

- Henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa oman polun löytämiseksi
- Helpomman vaihdon lukion ja ammattiopetuksen välillä vaikka kesken lukuvuotta
- Muuta apua

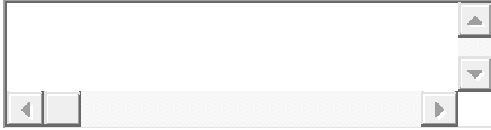
Millä tavalla haluat saada lisää tietoa oppivelvollisuuden laajentamisesta?

- Omasta koulusta opettajilta
- Vanhemmilta
- Verkkosivuilta (esim. opetus- ja kulttuuriministeriö tai opetushallitus)
- Twitteristä
- Instagramista
- Tubettajilta
- Mainoksista

Mitkä asiat oppivevöllisuuden laajentamisessa kiinnostavat sinua eniten? Mistä haluat saada lisää tietoa?

- Opiskelijan velvollisuuksista
- Oppimateriaalien ja välineiden maksuttomuudesta?
- Koulumatkojen maksuttomuudesta
- Asumiskustannusten korvaamisesta
- Mahdollisista sanktioista opiskelijalle tai vanhemmille
- En mistään. Oppivelvollisuuden laajentaminen ei koske minua.

Kysy mitä tahansa oppivelvollisuuden laajentamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN 978-952-263-863-2 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)